

ТРИ
ЛИНИ
ДЛЯ
МАРІЇ

ТРИ
ЛИНИ
ДЛЯ
МАРІЇ

СЕРГІЙ ОСОКА

Львів
Видавництво Старого Лева
2020

УДК 821.161.2-3
О 75

НА РІЗДВО ДО КАТЬКИ

Сергій Осока

О 75 Три лини для Марії [Текст] : коротка проза / Сергій Осока — Львів :
Видавництво Старого Лева, 2020. — 248 с.

ISBN 978-617-679-799-9

Кожна новела Сергія Осоки — то маленька велика історія простої людини, яку, можливо, ніхто б і не помітив на цій землі, якби не уважний майстер слова. Бо він не просто пише, а створює кількома мазками тривимірну картину людського життя: здається, можна прислухатися і почути, як шелестить очерет, сплескує риба в ставку, як падають яблука, риплять старі двері, як змішується з вітром людське зітхання, приглушений сміх чи схлип. А ще можна відчуті запахи — то густі і щільні, аж забиває памороки, то легкі і прозорі, як аромат квітки. Десь у цьому 3D-форматі можна побачити людину, з усіма її прекрасними і потворними рисами, з шорсткими поверхнями і глибокими западинами її бентежної душі. Здається, сюжети цих новел малі чи другорядні, але то лише ключ, який відкриває портал, через який потрапляєш у світ великої літератури.

УДК 821.161.2-3

Усі вже днів чотири знають, що я на Різдво — не вдома. А отак! Я вже не в шостому й навіть не в дев'ятому класі, щоб ви мене не пустили — я таки піду. І хоч прабаба при згадці про Різдво в Катьки зловісно всміхається, дрібно хреститься, зводить очі до божника й рече: «Хай Господь сохрanya, милує, заступа й одводить. Шо ти цьому хлопцеві скажеш, Матіночко Моя, як воно вже здорове, супис отакий, дурей дурний...» — а я все одно піду. Тим більше що навіть дід на бабині спроби заручитися підтримкою вищих сил реагує саркастично — сміється, затулившись газетою. Тим більше що навіть мати дала мені дві коробки пречудової польської пастилки — аби я ніс цю немовірну смакоту не куди-небудь, а до Катьки.

Уже десь годині о четвертій я, стараючись не звертати уваги на бабу, яка сьогодні влаштувала мені тотальний бойкот, квацюю черевики кремом, трохи приправовую штани й сорочку, а наостанок навіть мажу коло шиї одеколоном «Тет-а-тет». Аби врешті пробити бабину ворожість, я нарочито голосно, тільки-но сформованим тенорком вигукую:

© Сергій Осока, текст, 2020
© Мар'яна Савка, обкладинка, 2020
© Видавництво Старого Лева, 2020

ISBN 978-617-679-799-9

Усі права застережено

— Накривайте сто-о-ого-оли, та все килима-а-ага-ми, раду-угу-уйся!

І прабаба, ясна річ, не витримує:

— Не колядуй, чорнокнижник отакий, не колядуй ще! Бо кури не нестимуться. Неси вже оті канхвети, неси до тії манії, хай тебе на гору винесе!

Прабаба навіть замахується на мене ніздруватим ціпком, але я знаю, що вона не вдарить. На сіні стоять кутя й узвар, у діда на пузі дрімає розкоханий вайлуватий сибірський Мицик. Тьмяно світить лампочка. Я прожогом кидаюся цілувати прабабу — і скроні їй цілую, і хустку, і щоки, та так рвучко, що вареник, який вона ліпила, зненацька падає в помийницю.

— Отуди к лихій годині... Серьожка, та хватить, та хватить, ош не цілуй, я, може, хвора, та ще й ти, дитино, занедужаєш...

Явдошка рвучко обнімає мене — і я чую, як руки її дрібно тремтять у мене на плечах. Оце моя ложка дьогтю до всіх чорносливів і цукатів, що будуть у Катьки на куті. Кілька разів за вечір я згадаю, як тремтіли ті руки, і майже пожалкую, що покинув свою Явдошку над одвічними її чавунами, над жомом, силосом, буряками й лантухами, а сам пішов хтозна-куди. Це почуття вини — сіль і мед мого існування. Воно болюче, але в ті часи ще затишне, бо будь-яку помилку можна зразу ж виправити, кинувшись цілувати бабу. І той її сум, те старече її бубніння тільки додає дешицю тонкої лірики в безм'ятежний затишок зимового вечора.

Я йду до Катьки з двома коробками польської пастили в торбі, іду в наквацьованих черевиках, навіть без шапки — запхнув у кишеню, щойно хвіртку зачинив. Я йду до Катьки давніми сніговими стежками, які споконвіку вели немов і отуди, але якщо раптом трохи заблукаєш або задумаєшся — візьмуть і завернуть кудись іще, до дивовижних хлівів, де віконце світиться, до теплих кошар із вівцями, до небачених прогалин, відблисків і просвітів, які можна так легко й щасливо надібати лише в шістнадцять. Тільки в шістнадцять можна легко й безборонно побувати в таємних, схованих від усіх на світі очей місцинах, де груди спирає від краси, де тобою говорить Хтось Інший. З роками та дорога до чуда ховатиметься в замети, глибше залягатиме у височезні кучугури, і ходити туди стане боляче, непросто і тільки через сльози...

Катьчині батьки десь поїхали. І молодших брата й сестру взяли з собою. А Катька зосталася на хазяйстві — двох корів, чотирьох свиней, незчисленних індиків, курей і качок не відміниш заради гостин. Катька сидить на покутті, поверх светра — автентична безрукавка з хутром і візерунками. Катька ворожить на женихів: у світляному колі від дерев'яного абажура розкладені засмальцьовані карти. Поруч — склянка з водою.

— Заходь. Двері в топку закривай. Давай сумку, — каже Катька так буденно й водночас святково, ніби я — її чоловік, ніби я оце повернувся з якоїсь роботи, а вона зараз почне мене розпитувати й годувати. Принаймні мені приємно все оце уявляти.

На столі нарізана домашня ковбаса, солоні огірки, сало. Картопля з м'ясом. Звісно ж, кутя й узвар — їх Катька вперто називає «каша й кампот», скільки не виправляй. Катька збагнула, що мене дратує, коли вона так каже, і тепер казатиме нароще тільки так, і ніщо їй не зіб'є. На столі пляшка гарного шампанського «Багратіоні». Я весь час забуваю й кажу:

— Наливай Бонапартіні!

Катька мені така тепла, затишна, така зрозуміла й близька, особливо зараз, коли більше нікого тут немає, що мені аж розтанути хочеться, аж якісь білесенькі пташечки ворухнуться в животі й воркочуть. Я дивлюся на Катьку й хочу їй сказати сто тисяч дивовижних слів, але натомість тільки червонію, опускаю голову й кладу руки на коліна. Катька, здається, розуміє, що я хотів казати, бо всміхається у відповідь чарівно, як сирена, бо кладе голову мені на плече — і стає так тихо, що я чую навіть, як іскриться шампанське в її бокалі...

А за вікнами, на яблунях і винограді, на абрикосах, посаджених Катьчиним батьком, віковичний сніг. Він порохить, облітує вікно, залягає в щілини. Десь там, за грядками, за дорогою діти носять вечерю. У їхніх руках акуратні вузлики з піріжками. Вони ходять під замерзлими тинами, під стріхами, ховаючи кулачки в кишені. І ми з Катькою так ходили ще три, ще п'ять років тому. А тепер, коли несміливе хлоп'я, як кошеня, шкребеться у двері, коли спідлоба бубонить: «...прислали батько й мати вечерю», — нас раптово опосідає щемке

замилування, неймовірне розчулення. Катька тицяє гостеві в кишеньку гроші, бере щітку й обтрушує йому сніг із курточки, а тоді присідає навпочіпки й ретельно обмітає чобітки. Малий мандрівник щезає за дверима і йде крізь височезні замети у свої передріздвяні світи, повні страшних, але, на щастя, несправжніх небезпек, химерних звірів і летючих кораблів. Ми з Катькою добре бачимо це все крізь стіни. Але нам уже не ступити в його стежку...

Катьчині батьки десь уже, певно, куняють за столом, наївшись, напившись і наспівавшись. Мої дід і баба вже давненько й спати полягали, накривши стіл із кутею рушниками. Моя мати досі пече піріжки — її постать у вікні другого поверху навпроти школи бачиться мені так ясно за чотири кілометри, що я можу розрізнити кожен рух. А ми з Катькою сидимо поряд за вже порожнім столом. Ми нікуди не збираємося. Нікуди не поспішаємо. Ми ще просто не знаємо, скільки на світі речей, із якими треба б поспішити. Ми ще не ймемо віри суворій мудрості царя Соломона. Нас не дають жодні тяжкі скрижалі з пророчими письменами. Ми — молоді й безгрішні. Ми чекаємо волхвів...

Уранці, коли Катька сама прокинеться й розсміється від того, що заснула прямо за столом, просто в мене на плечі, сніг затихне. Я, теж сонно всміхаючись, присяду навпочіпки взуватися, щоб уже йти. Катька солодко помахав мені на прощання рукою, скаже: «До вечора», — і я вийду в ранковий, уже різдвяний світ.

Сонце червоним пальцем показуватиме на незайманий сніг: «Дивися. Бог народився. Ходити по воді. Любити ближнього. Прощати ворогів».

І я вже навіть не намагатимуся стримати своїх дивовижних, своїх просвітлених сліз, загрузаючи по пояс у снігу.

Є В ОСЕНІ СВІТЛО...

Картопля викопана ще зовсім недавно, якщо рахувати сухими календарними днями, і дуже давно, якщо бачити межі літа й осені, той щорічний холодний вододіл, за яким усе вже здається інакшим, ніж воно було вчора. Небо розчиняється, як ляда, риба раптово шугає вглиб і не йде до твоїх хитромудрих приманок, човен раптово спиняється серед річки, пускаючи під собою повільну течію. І по сей бік, і по той бік, і збоку, на Чумаківщині, і вгорі, і внизу, і наскрізь тепер є те, чого насправді немає.

От, приміром, корову, яку цілісіньке літо проганяли ломакою, щойно вона туди ступала, тепер легко пускають на город: розкошуй, мовляв, їж, що бачиш! Вона спершу стоїть, ошелешена, піднімає на роги присохлі капустані качани, пробує жувати, пробує грітися в передвечірньому сонці, а потім довго й пронизливо дме, жаліючись товаришкам на віроломних людей, яких спробуй збагни — то женуть, то припрошують. Товаришки з сусідніх грядок радісно, хоч і тужно, відгукуються: так, мовляв, так... у повітці нудно, сіно колюче, паші немає, а люди, люди, чорт їх розбере...